

Memorandum k podpoře rozvoje čtenářské gramotnosti na našich školách

Česká školní inspekce uspořádala 26. května 2011 v Praze „Národní setkání k výsledkům inspekční činnosti v oblasti čtenářské gramotnosti“. Zúčastnili se ho zástupci MŠMT, ÚIV, NIDV, IPPP, delegáti profesních asociací, občanského sdružení Kritické myšlení, zástupci mateřských, základních a středních škol ze všech krajů České republiky a inspektoři ČŠI.

Představitelé vedení ČŠI účastníky tohoto pracovního setkání podrobně seznámili s výsledky inspekční činnosti v oblasti hodnocení podpory rozvoje čtenářské gramotnosti v předškolním a základním vzdělávání. V následné diskuzi byla akcentována zejména potřeba rychlého a koordinovaného postupu všech zainteresovaných složek.

Došlo k všeobecné shodě na tom, že je třeba definici čtenářské gramotnosti zakotvit v pedagogických dokumentech a její zlepšení učinit cílem naší vzdělávací politiky. V této souvislosti je nutné identifikovat všechny dosavadní legislativní překážky a průběžně je v právních předpisech odstraňovat. Změnám, které vzdělávací systém potřebuje a jejichž potřebnost potvrzují i výsledky mezinárodních srovnání, je nutné zajistit politickou podporu, včetně krajské úrovně.

Další pokrok v dané oblasti je stěží myslitelný bez vymezení centrálního cíle a stanovení národní strategie podpory rozvoje čtenářské gramotnosti v České republice. Teprve od takto vytyčených dlouhodobých cílů budou následně odvíjeny cíle dílčí, od nichž pak budou moci jednotlivé školy odvozovat své vlastní strategie. Česká školní inspekce bude ve spolupráci s dalšími institucemi, fakultami i profesními organizacemi usilovat o urychlené zpracování této strategie, a to v kontextu celoživotního učení, včetně standardů pro motivaci a rozvoj dětí v raném věku.

Bez stanovení společných cílů nelze vyvinout a poskytovat účinnou profesní podporu učitelům, ani určovat a zjišťovat kvalitu čtenářské gramotnosti. Absence komplexní a dlouhodobé strategie povede nejenom k promarnění finančních prostředků, ale také důvěry a snahy zodpovědných učitelů a dalších školských pracovníků.

V rámcových vzdělávacích programech je třeba neodkladně vypracovat standardy pro hodnocení úrovně čtenářské gramotnosti a podporovat vznik nástrojů, které pedagogickým pracovníkům napomohou průběžně hodnotit úroveň a posun dětí a žáků ve čtenářské gramotnosti. Standardy žákova výkonu i monitorovací nástroje je žádoucí vytvářet ve spolupráci s celou profesní komunitou, a to tempem, které odpovídá tomu, aby komunita nástrojům i standardům rozuměla, považovala je za své a uměla jich používat k prospěchu žáků.

Účastníci setkání se vyslovili pro využití materiálů uvolněných v rámci mezinárodních výzkumů PISA, PIRLS a TIMMS. Učitelům by měly být poskytnuty k testování metodicky komentované ukázky úloh, kterými je ověřována čtenářská gramotnost žáků v jejím širším pojetí.

Je zapotřebí vytvořit mechanismy pro identifikaci nadaných žáků a rozšířit nabídku pro jejich seberealizaci. Současně je třeba zajistit distribuci kvalitních metodických a didaktických materiálů, které napomohou účinně rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků, včetně žáků se vzdělávacími problémy.

ČŠI bude usilovat o to, aby MŠMT doporučilo fakultám vysokých škol vzdělávajících učitele zařadit do všech jejich magisterských studijních programů rozvoj čtenářské gramotnosti žáků jako jejich povinnou součást. Stejné doporučení bude předáno také Akreditační komisi.

Je třeba podporovat další vzdělávání učitelů českého jazyka směřující k tomu, aby učitelé sami dokázali rozvíjet čtenářskou gramotnost dětí a žáků. Školám by měly být poskytovány takové finanční prostředky, aby jejich pedagogičtí pracovníci v rámci DVPP získali dostatek vzdělávacích příležitostí k doplnění svých dovedností v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti.

Kromě toho je třeba vytvořit školám další finanční zdroje pro zajišťování účinného rozvoje čtenářské gramotnosti žáků (jde zejména o rozvoj školních knihoven, včetně jejich přechodu na moderní informační centra škol, podporu spolupracujících sítí základních škol apod.).

V diskuzi opakovaně zaznělo, že je třeba politickou reprezentaci napříč politickými stranami přesvědčit, aby dokázala, že vzdělání skutečně považuje za dlouhodobou společenskou prioritu a trvale směřovala do této oblasti vyšší prostředky než doposud: jen tak budou ve školství působit vysoce kvalifikovaní a motivovaní učitelé.

Česká školní inspekce bude v rámci své hodnotící a monitorovací činnosti ve spolupráci s dalšími institucemi, profesními asociacemi i jednotlivými školami sledovat veškeré aktivity směřující ke zvýšení úrovně čtenářské gramotnosti ve školách všech stupňů.